

MALTEPE BAŞIBÜYÜK KÖYÜ DAVER BABA/KERİME NİNE TEKKEŞİ*

MALTEPE BAŞIBÜYÜK VILLAGE DAVER *BABA/KERİME NİNE* LODGE

FAHRİ MADEN**
SERKAN KAYA***
ERDAL ÖZYOL****
HASAN BASRİ GÜREL*****

Öz

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında Horasan erenlerinin, gazi derviş ve alp erenlerin önemli kolonizatör rolleri olmuştur. Osmanlı Beyliğinin Bizans hududunda yaptığı mücadeleler sırasında bu gazi dervişler Kartal-Göztepe bölgesine yerleşerek gözcülük vazifesi de almışlardır. Daver Baba Tekkesi Kartal-Maltepe bölgesinde Başibüyük Köyü'nde kurulmuş ve faaliyet göstermiştir. Tekkenin o dönem faaliyetleri hakkında elde bilgi bulunmamaktadır. Daver Baba'nın 18. yüzyılda bu tekkeyi kurduğu rivayet edilmektedir. 1826 yılında Bektaşiliğin yasaklanması üzerine İstanbul tekkelerinin kapatılıp yıkırılması sırasında Daver Baba Tekkesi'nin de tahrip edilmesi söz konusudur. Uzun süre yıkık ve kapalı bir şekilde kalan Daver Baba Tekkesi 19. yüzyılın ikinci yarısında Kerime Nine tarafından yeniden ihya edilmiştir. Bugün kayıp olan 1871 tarihli mezar taşında onun emrişlerden olduğu ifade edilmektedir. Tekkenin yeniden açıldıktan sonraki faaliyetleriyle ilgili de elde bilgi bulunmamaktadır. Milli Mücadele'ye destek veren ve yardımda bulunan tekkeler arasında yer aldığı bilinmektedir. 1925 yılında tüm tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması üzerine Daver Baba Tekkesi'nin faaliyetleri sona ermiş, tekke emlakı vakıflar idaresine geçmiştir. Bu sırada Fatma Melahat Güllüzade'nin tasarrufunda olan tekke arazisi 1933 yılında Akşam gazetesinde yayınlanan ilanla müzayedeye usulüyle satılığa çıkarılmıştır. Tekke mülklerini satın alan Şükrü Güllüoğlu tekkeden geri kalan emanetleri korumaya çalışmıştır. Bu arada tekke postnişinliği Adanalı Ekrem Halifebaba'ya tevchil edilmiştir. Ancak son yıllara kadar zamanın tahribatına direnen tekke binası 1990'lı yılların başlarında tamamen ortadan kalkmıştır. Günümüzde Daver Baba Tekkesi'nden geriye yakınlarındaki ayazma, çeşme kalıntıları ve temel duvarları kalmıştır. Ayrıca buradaki hazireden eser kalmamış, eski mezar taşları da kaybolmuştur. Sadece Daver Baba, Kerime Hatun ve orada şekiz şehitlerin bulunduğunu belirten yeni yazılı mermer bir mezar taşı vardır. Daver Baba Tekkesi ile ilgili elimizde arşiv kayıtları bulunmamaktadır. Eldeki bilgiler daha ziyade 1960'larda Reşat Ekrem Koçu tarafından gözlemlerine de dayalı olarak yazılan bilgilerden ibarettir. Bu çalışmada başta Koçu'nun verdiği bilgilerden hareketle şimdiye kadar yapılan araştırmalar ve tekkenin kurulduğu Başibüyük köyüyle ilgili arşiv kayıtları çerçevesinde Daver Baba Tekkesi'nin tarihi ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Maltepe, Başibüyük, Bektaşilik, Daver Baba, Kerime Nine, Adanalı Ekrem Halifebaba.

Abstract

The Khorasan *erens*, the *gazi* dervishes and the Alp *erens* played important colonial roles in the Turkification and Islamization of Anatolia. Among the struggles of the Ottoman Principality in Byzantium, these *gazi* dervishes settled in the Kartal-Göztepe region and took on the role of spectators. Daver Baba Lodge was established and operated in Basibuyuk village in Kartal-Maltepe region. There is no information about lodge's activities at that time. It is said that Daver Baba built this unit in the 18th century. In 1826, during the closure and demolition of the Istanbul lodge on the banning of Bektashi, the destruction of the Daver Baba Lodge was also discussed. Daver Baba Lodge, which had been destroyed and closed for a long time, was revived by Kerime Nine in the second half of the 19th century. The 1871 tombstone, which is missing today, states that he was a saint. There is no information about lodge's activities after its reopening. It is known that he is one of the supporters of the National Struggle. In 1925, due to the closure of all *tekke*, *zāwiyah* and tombs, Daver Baba Lodge's activities came to an end, and the *tekke* property passed to the *waqf* (religious endowment) administration. Meanwhile, the lodge land, which was in the possession of Fatma Melahat Güllüzade, was put up for sale in 1933 with an advertisement published in the newspaper Aksam. Şükrü Gulluoglu, who bought the lodge properties, tried to protect the remaining relics from the lodge. In the meantime, the headship of the dervish lodge was conferred on Ekrem Halifebaba from Adana. However, the lodge building, which resisted the destruction of time until recent years, disappeared completely in the early 1990s. Today, the remains of the *Ayazma*, the fountain and the foundation walls of the Daver *Baba* Lodge are left behind. In addition, there are no traces left from the present, and the old tombstones have been lost. There is only a newly inscribed marble tombstone indicating that Daver Baba, Kerime Hatun and the martyrs were found there. We do not have archive records related to Daver Baba Lodge. The information available is more based on the observations made by Reshat Ekrem Kocu in the 1960s. In this study, the history of Daver Baba Lodge is considered within the framework of the researches carried out so far with the information given by Kocu and the archive records related to Basibuyuk village where the *tekke* was established.

Keywords: Istanbul, Maltepe, Basibuyuk, Bektashism, Daver Baba, Kerime Nine, Adanalı Ekrem Halifebaba.

* Geliş Tarihi/Received: 04.04.2022. Kabul Tarihi/Accepted: 09.04.2022. DOI: <https://doi.org/10.34189/hbv.104.013>.

** Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Alevi Bektaşî Kültürü Ana Bilim Dalı Türkiye. E-mail: fahri.maden@hbv.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8529-9165>.

*** Bektaşîlik Tarihi Araştırmacısı, İstanbul/Türkiye. E-mail: serkankayakeman@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5594-9411>.

**** MEB Sokullu Mehmet Paşa İlkokulu Müdürü. Ankara/Türkiye. E-mail: erdalozol@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3805-7320>.

***** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Alevi Bektaşî Kültürü Ana Bilim Dalı. Ankara/Türkiye. E-mail: hasan.gurel@hbv.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1049-3414>.

Giriş

Osmanlı başkentinin manevi ve kültürel dokusunda tekke ve zaviyeler fetihten önce kolonizatör işlevler gördükleri gibi fetih sonrası yerleşim, iskân ve şehrin oluşmasında da etkili rol almışlardır. Kolonizatör Türk dervişleri ifadesi Ömer Lütfi Barkan (Barkan, 1942) hocaya aittir. Manası bölgedeki Türkleşme ve Müslümanlaşma adına yapılan yerleşme; tekke, zaviye ve imaret inşa ederek kılıçla fetih dışında derviş ve abdalların gönülleri fethetmeleri, istimâlet¹ (İlgürel, 2001) politikası, Türkmen topluluklar içinde teşkilatlanan ahi ocağının/teşkilatının üretim, yardımlaşma ve paylaşma kültürünü yaymalarıdır. Tarihi süreçte başkent çevresinde açılan yirmiden fazla Bektaşî tekkesi (Maden, 2019) şehrin merkezinden ziyade kırsal alanlarda kolonizatör işlevler çerçevesinde yaygınlık kazanmıştır. Bu tekkelerin *ayende* ve *revendeye* (yolculara ve misafirlere) güvenli barınma ve yemek temini faydasının yanı sıra biraz da merkezi hükümetin sıkı kontrolünden uzakta kalıp inancını yaşama fırsatı aranmasıdır. Fetih öncesi Bizans'a karşı gözcü rolü gibi bir işleve sahip olan tekkeler olduğu gibi Horasan erenleri olarak nitelendirilen askeri harekât sırasında orduya manevi destek sağlayan gazi dervişlerin hem fetihde moral gücünü oluşturdukları hem de yerleşim birimlerine isim babası teşkil etmeleri söz konusudur. İlk Osmanlı-Bizans mücadelesinin yaşandığı Maltepe bölgesi sözünü ettiğimiz gazi dervişlerin yerleştikleri alanlardır. Bu yazıda bahse konu olan Daver Baba Tekkesi de Başibüyük Köyü'nde kurulmuş ve faaliyet göstermiş olan bu türden bir derviş merkezidir. Orhan Gazi döneminde Abdal Musa, Abdal Murad, Geyikli Baba gibi pek çok Horasan ereni gazi dervişin Bursa'nın fethinde (Çift, 2001) görüldüğü üzere Bizans üzerine yapılan seferlere iştirak etmişlerdir. Daver Baba Tekkesi'ni kuranlar da muhtemelen bu gazi zümresinden olanlardır. Özellikle bin yıl Anadolu topraklarında yaşayan Alevilik ve Bektaşilik inancını benimseyenler için bu dergâhın önemi büyüktür. Ancak kültür varlıklarımız ve manevi değerlerimiz açısından kaybedilen ve günümüze ulaşmayan bir değerimizdir. Geride kalan son kalıntılar da yok olup gitmeden yeniden restore edilip canlandırılmasında büyük faydalar vardır.

1. Tekkenin Kurulduğu Çevre: Başibüyük Köyü ve Daver Baba Korusu

Daver Baba Tekkesi, Maltepe sınırları içerisinde Başibüyük semtinde, bir sırt üzerinde (Koçu, 1966), kuzeyden güneye doğru meyilli ve geniş bir arazi üzerinde kurulan bir Bektaşî tekkesidir. Günümüzde Maltepe'nin Başibüyük Mahallesi Tekke Caddesi No. 52'de sadece Daver Baba ve Kerime Hatun'un kabri yer almaktadır. Adını kurulduğu köyden alarak *Başibüyük Köyü Tekkesi* şeklinde de anılmıştır. Köyün ismi Osmanlı arşiv kayıtlarında Başibüyük, Başibüyükler şeklinde geçtiği gibi "Serkebir" (CDA, ML.VRD.TMT.d, 4051) olarak da Arapça Farsça birleşik kelimesinden söylenişiyse de rastlanmaktadır. M. Şefik Korkusuz İstanbul tekkeleri üzerine hazırladığı eserinde Daver Baba Tekkesi'ni, Kartal Tekkeleri başlığı altında ele almakta ve tekkenin Kartal'a bağlı Maltepe'nin Başibüyük Mahallesi'nin kuzeyinde bulunduğunu belirtmektedir (Korkusuz, 2016). Bu itibarla Daver Baba Tekkesi'yle ilgili eldeki kısıtlı bilgileri değerlendirmeden önce tekkenin kurulduğu ve faaliyet gösterdiği muhit hakkında bilgi vermek gerekmektedir. Keza tekkenin kuruluş yerinin tesadüfen belirlenmiş ve seçilmiş olması mümkün değildir. Her tekkenin kuruluşunda bölgesinin bilinçli ve manevi bir işaret üzerine seçilmesi ve

¹ Gayrimüslim tebaayı gözetme, onların kalbini kazanma ve gönül alma.

belirlenmesi söz konusudur. Konum itibarıyla tekke Üsküdar Büyük Çamlıca'daki Tahir Baba Tekkesi gibi hâkim bir mevki de olup Marmara Denizi-Adalara muntazır bir manzaraya sahiptir (Çelebi, 1995).

Daver Baba Tekkesi'nin kurulduğu yer tarihte Bitinya bölgesi sınırları içerisinde bulunup 1329 yılında yaşanan Pelekano Savaşı ve ardından İznik'in fethi sonrası Bizans'tan Osmanlı idaresine geçmiştir (Mırmıroğlu, 1949; Uzunçarşılı, 1972). Başibüyük Köyü'nün Tekke Caddesi'nde yer alan ve İstanbul'un fethinden önce kurulan bu tekkenin yakınında Bizans dönemine ait bir ayazma mevcuttu. Ayazma Ortodokslarca kutsal sayılan su kaynaklarına verilen isimdir. Maltepe ve çevresi kaynak suları bol olduğundan Bizans döneminde Manastırlarla birlikte ayazmalar zincirinin oluşmasını sağlamıştı (Şahin, 1999). "Bizans dönemine ait ayazma, dikdörtgen planlı ve beşik tonoz örtülü bir hazneye sahiptir." (Tanman, 1993) "Başibüyük ve Büyükbakkalköy'den çıkan kaynak suları Osmanlı döneminde de İstanbul'un içme suyunu büyük ölçüde karşılamaktaydı. Özellikle eski adı Serkebir olan Başibüyük Mahallesi geçmişten günümüze bol su, verimli bağ ve bahçeleriyle tanınmaktadır." (Altıntaş, 2020)

Tanman kolonizatör dervişlerin fethedilen bölgelerdeki eski yapıları veya kalıntılarını tekke olarak kullandıklarını göz önüne alarak burada Bizans yıllarında bir Manastır veya en azından bir keşiş evi olduğunu düşünmektedir (Tanman, 1990; Tanman, 1993). Başibüyük Köyü'ndeki manastır 451 yılında dönemin meşhur Hıristiyan din adamlarından Aziz Eukentios tarafından ziyaret edilmiştir (Altıntaş, 2020). Ayrıca 1350'li yıllarda Başibüyük karyesinde bir Hıristiyan keşişin yaşadığı ve buradaki manastırın çevresinde bazı konutların varlığı bilinmektedir (Hürel, 2010). Bu itibarla benzer pek çok örneklerine rastladığımız Hıristiyan yapıtı üzerinde kurulmuş olduğu değerlendirilmiş, böylece halk nezdinde kutsal bir mekânın mirasını devralmıştır (Bülbül, 2017). Örneğin İstanbul'daki bir başka Bektaşî tekkesi olan Şahkulu Sultan'ın da bir manastır kalıntısı üzerine kurulduğu rivayeti vardır (Kocadağ, 1998). Tekkenin kurulduğu Başibüyük Mahallesi'nde Orta Bizans Devri (842-1204)'ne ait olduğu belirlenen bir Kilise kalıntısından söz edilmiştir (Çelebi, 1995). Bu bölgede Türk yerleşiminin hemen öncesine ait bir kayıttır. Bölgedeki bu Hıristiyanlık izlerinin dışında Alevilik ve Bektaşîlik açısından da dikkat çeken hatıralar mevcuttur. Haslok'un tespitine göre Maltepe'de Seyyid Battal kayası bulunduğunu haber vermektedir (Haslok, 2000).

1960 yılında Reşat Ekrem Koçu'nun verdiği bilgilere göre Başibüyük köyü Kartal-Maltepe civarının fethinden beri altı yüz yıllık bir Müslüman Türk köyüdür. Koçu o tarihte köyün sakinlerinden edindiği bilgilerle Başibüyük adının halk arasında Başbuğ isminden bozma olduğunu tespit etmiştir. Marmara havzasının daha ilk fethi devrinde kurulan bu köyde, gaziler kafilisine katılmış, biri köy içinde kabir taşı son yıllarda yok olmuş olan Ahmet Baba, diğeri köyün kuzeybatısındaki küçük koru içinde Daver Baba olmak üzere iki yatır vardır (Koçu, 1960). Kayışdağı eteklerindeki bir vadinin ağzına kurulmuş olan bu köyün dalgalı bir şekilde Marmara denizine doğru inen yamaçları ve geniş arazisi ile birlikte karşıdaki Adalara olan hâkimiyeti ve azametli manzarasının seyrine doyum olmazdı. Suyu bol ve havası latif bir köydü. Ancak Koçu böylesine yaşamın güzelliklerini bünyesinde barındıran köyün ileride bu atmosferini kaybetme ihtimaline hayıflanmıştır (Koçu, 1960).

Daver Baba Tekkesi'nin kurulduğu Başbüyük (Başbüyükülü²) Köyü Osmanlı fetihleriyle beraber bir Türkmen göçü ve iskânına uğramış olmalıdır. Anadolu'nun her yanında görüldüğü üzere Orta Asya'dan, Horasan'dan gelen Türkmen boyları, dervişler, abdallar bu bölgede de yerleşip şenlendirme gerçekleştirmiştir. Osmanlı arşiv belgelerine yansıdığı kadarıyla Başbüyük Köyü'nde Hacı Mehmet Bey adına yaptırılan bir cami³, ile bir ibtidai mektebi (CDA, MF. İBT, 502/12) mevcuttu. Ayrıca kayıtlar köyde 1903 tarihli Serasker Rıza Paşa'nın hayır eseri olan bir caminin daha varlığına işaret etmektedir (Koçu, 1960). Özellikle Başbüyük köyünde büyük bir çiftlik -Narlidere Çiftliği- satın alan Süreyya Paşa'nın köyde bir cami ve okul yaptırmasının yanında çok sayıda ekonomik faaliyeti bölgenin gelişmesine ciddi katkılar sunmuştur (Altıntaş, 2020). Sultan 2. Abdülhamit döneminde köy civarında bir cephanelik ve ambar inşa ettirilmiştir (CDA, İ. DH, 788/6404; CDA, İ. DH, 802/64990; CDA, Y. A. RES, 3/39). Başbüyük köyü de tarih boyunca doğal güzellikleri ve tarım ürünleriyle tanınmaktaydı. Başbüyük köyü keçi yetiştiriciliği (CDA, BEO, 751/56292; CDA, BEO, 761/57014; CDA, BEO, 781/58514; CDA, ŞD, 792/20) ve arıcılık (*Istanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 930-936/M. 1524-1530)*, s.142) yapılan bir bölge idi. Burada karabaş çiçeği adı verilen ve yabancı nanelerden üretilen bir bal çeşidi oldukça meşhurdur. Osmanlı sarayına buradan bal gönderilirdi. Sultan Abdülaziz'in Başbüyük'teki Daver Baba Dergâhını ziyaret ettikten sonra dönüşünde muhakkak bu baldan aldığı rivayet edilmiştir (Hürel, 2010). Burada arıcılık açısından Karabaş çiçeği adı verilen nane bitkisi (Koçu, 1966) dışında kokusuyla ve şifalı olması yönüyle pek çok faydaları görülen funda bitkisi yetişmekteydi (CDA, ŞD, 71/48)⁴. “Bölgede yetiştirilen sebzeler arasında ise kabak, patlıcan ve salatalık en başlarda yer almaktaydı. Hatta bu sebze ve meyveler Osmanlı sarayının ihtiyacı karşılandıktan sonra belli bölgelerde satılırdı.” (Altıntaş, 2020) Başbüyük Köyü'nde Daver Baba'nın türbe ve tekkesinin bulunduğu alan küçük bir koru halinde idi. Tekke çevresinde bulunan bu koru Reşat Ekrem Koçu'nun hazırladığı İstanbul Ansiklopedisi'nde resmedilmiştir (Koçu, 1960).

19. yüzyılın ikinci yarısında Başbüyük köyünden şehit yakınlarına arazi tahsis edilmekteydi (CDA, A.MKT.DV, 97/78). Köy yakınlarında padişahın hususi mülkü bir köşkün bulunduğu tespit edilmektedir (CDA, Y.MTV, 306/50). Yine köyde Sultan 3. Selim'in annesi Mihrişah Sultan'ın vakfına ait arazi mevcut olup vergiden muaf tutulmuştu (CDA, A.MKT.MHM, 387/46). 1845 yılında Başbüyük köyü idari açıdan “Serkebir” adıyla Bolu eyaletinin İznik Kaymakamlığı dâhilindeki Kartal kazasına bağlı bir yerleşim birimiydi (CDA, ML.VRD.TMT.d, 4051, v.4). Ayrıca Osmanlı Devleti'nin son yıllarında bölgede yerleşim artmaya başlamış, Başbüyük köyünden ayrılarak yeni yerleşim birimleri oluşmaya başlamıştır. 1910 tarihli arşiv kaydına göre bu tarihte Başbüyük köyü dâhilinde bulunan Kavakbayırı Mahallesi Bostancı Yenikarye adıyla ayrılarak yeni bir köy olarak teşkil edilmiştir (CDA, DH.MUI, 120/10; CDA, DH.MUI, 127/29). Bununla birlikte bölgenin yerleşim açısından bir yoğunluk oluşturmadığı ve zaman zaman yol kesen şakilerin bölgenin ıssızlığından

² 16. yüzyılda köy bu isimle kayıtlara geçmiştir (*Istanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 930-936/M. 1524-1530)*, 2010).

³ Bu cami 1896, 1902 ve 1908 tarihlerinde çeşitli tamirler görmüştür (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), ŞD, 139/83; CDA, ŞD, 157/66; CDA, ŞD, 186/32; CDA, Y. A. RES, 154/57).

⁴ 1535 yılında Başbüyükülü çevresinde funda kesenlere ceza verilmesi emredilmiştir (*Istanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 9 Numaralı Sicil (H. 940-942 /M. 1534-1536)*, 2010).

da istifade ederek buradan geçen yolculara zarar verip eşya ve emlakını gasp etmeleri vaki olmaktadır⁵. Arşiv kayıtlarından Osmanlı döneminin sonlarında köy ahalisinden odunculuk yaparak geçimini sağlayanların bulunduğu tespit edilmektedir (CDA, DH.EUM.AYŞ, 75/40). Ayrıca köyde 1845 yılında vergiye tabi 30 haneden ziraat ehli dışında amelelik, bağıcılık ve kahvecilik yapanlar bulunmaktaydı (CDA, ML.VRD.TMT.d, 4051, v.1-13). Daver Baba Tekkesi'nin ortadan kalkmaya yüz tuttuğu 1960'larda hala köy ahalisinin bir kısmının gündelikçi (amele) bir kısmın ise bahçıvan ve sağmalcı olarak geçimini sağlamaya devam ettikleri, köyden meşhur bahçıvanların çıktığı bilinmektedir. Köyün bu dönemde ehemmiyetini koruyan bir gelir kaynağı Çiğdem Suyu'dur. Bu su işletilerek köye gelir sağlanıyordu (Koçu, 1960). Köy nüfusuyla ilgili elimizde yüzyıllık aralıkla istatistiksel bilgi vardır. 1833 yılı nüfus tespitlerine göre Başibüyük köyünde 112 Müslüman ve 4 gayrimüslim nüfus yaşamaktaydı (Altıntaş, 2020). Köye ait temettuat defterine göre 1845 yılı sonunda burada 30 vergi hanesi vardı (CDA, ML.VRD.TMT.d, 4051). 1932 yılına ait nüfus kayıt bilgilerine göreyse Kartal kazası Başibüyük köyünde 119 kadın 125 erkek, toplam 244 kişi yaşamaktaydı (İstanbul Vilâyeti Sayım İstatistiği, Atatürk Kitaplığı, Bel_Mtf_070654, s.10).

2. Daver Baba Tekkesi'nin Kuruluşu ve Fonksiyonları

Osmanlı payitahtının biraz uzağında, Başibüyük Köyü'nde kurulan ve gözcü tekkelerden biri olan Daver Baba hakkında eldeki bilgiler ne yazık ki son derece sınırlıdır (Kocadağ, 1998). Bu tekke araştırmalarda gözcülük vasfı yanında İstanbul ve civarında kurulan “en eski tekke” ve “çok sade bir köy zâviyesi” (Özcan, 2020) şeklinde nitelenmiştir. Bununla birlikte İstanbul'daki Bektaşî tekkelerinde görülen bir durum Horasan'dan gelip İstanbul kuşatmalarında şehit olan cihat ve gaza erlerinin kabirlerinin yanında inşa edilmiş olmalarıdır. Pek çok örneğinde görüldüğü üzere Daver Baba ve Başibüyük'te kurulan tekke de aynı şekilde değerlendirilmiştir (Yüksel, 2005).

İstanbul tekkeleri üzerine araştırma yapan M. Baha Tanman, İstanbul tekkelerinin tarihçeleriyle ilgili eski kaynakların hiçbirisinde Daver Baba Tekkesi hakkında bilgiye rastlamamıştır. Tanman bunun nedeni olarak tekkenin İstanbul dışında kabul edildiği gerekçesini düşünmüştür. Günümüzde dahi tekkenin bulunduğu yerin şehrin iskân sahasının dışında kalması bu tezi destekler niteliktedir (Tanman, 1990). 1784 tarihli İstanbul ve çevresindeki Muharrem ayı yardımı dağıtılan tekkeler listesinde (Çetin, 1981), 1858 yılına ait İstanbul ve çevresinde yardımda bulunulan tekkeler arasında (CDA, EV.d, nr. 308802), 1890 tarihinde basılan *Mecmûa-yı Tekâyâ*'da (Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi, 1307), 1898 yılına ait İstanbul tekkelerinin şeyh isimleri, taamiye ve maaş kayıtlarında (CDA, EV.d, nr.27751), Bektaşî tekkelerini tek tek dolaşan Haslok'un notlarında (Haslok, 2000) ve 1925 yılında tekkeler kapatıldığında tutulan listelerde İstanbul tekkeleri arasında Daver Baba ismine rastlanmamaktadır⁶. Benzeri yapılardan da hareketle Orhan Gazi zamanında, İstanbul'un fethinden çok önce Rum Abdallarının ve Ahilerin kurduğu bir yapı olduğu ve sonradan yine pek çok benzerinde karşılaştığımız gibi Bektaşî tekkesine dönüştüğü anlaşılmaktadır (Tanman, 1993; Bülbül, 2017; Öz, 2001; Yüksel, 2002).

⁵ İstisnai örneklerinden biri olmak üzere Başibüyük köyü civarında Edirneli Dimitri'nin öldürülerek yük ve binek hayvanlarının (bargir) gasp edilmesi hakkında bk. CDA, A.MKT.NZD, 258/27.

⁶ Halûk Y. Şehsuvaroğlu'nun verdiği “İstanbul Tekkeleri” listesinde Daver Baba'nın ismi geçmemektedir. Bk. Şehsuvaroğlu, Halûk Y, *Asırlar Boyunca İstanbul Sarayları-Camileri-Abideleri-Çeşmeleri*, İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi 1953.

Tekke Ahi bağlantısından önce bölgenin Pelekano Meydan Savaşı'nın ardından Osmanlı idaresinin nüfuz sahası arasına alınmasıyla Bizans'ı gözetleme vazifesi üstlenen gazi dervişlerin bir serhat (sınır) tekkesidir (Tanman, 1990; Çelebi, 1995). Tanman hem tekkenin çevreye hâkim bir yerde kurulmasından hem de meyilli bir arazide inşa edilmesinden hareketle serhat tekkesi özelliği taşımaya dikkat çekmiştir (Tanman, 1990). Gözcü olması adeta birer karakol hizmeti görmesidir. Düşmanın gözlenmesi ve devletin düşmanın faaliyetlerinden haberdar edilmesi, bir ölçüde istihbarat sağlanması bu gözcü tekkelerinin devlete ve topluma hizmetleri arasındaydı. Serhat ve sınır bölgelerinde kurulmuş Bektaşî tekkelerinin özelliklerinden bir diğeri buralardaki baba ve dervişlerin ortaya koydukları hoşgörülü tutum ve davranışların Hıristiyan olan toplumun Müslümanlaşmasını kolaylaştırmasıydı. Bu fonksiyon Bizans hududunda etkili olduğu gibi bilhassa Balkanlarda da kendi hissettirmiştir (Mélikoff, 2009). Genel olarak tekke mensupları devletin de desteğiyle uzak diyarlardan gelip fetih öncesi bir beldeyi iskân, fetihden sonra ise “tekkeler inşa edip bölgedeki toprakları insanların gönülleriyle birlikte ihya etmek amacındaydılar. Boş arazileri ekip biçerek veya üretim yaparak elde edilen ürünleri ve geliri konuklara ikram eden tekkeleri devlet vergi muafiyeti tanıyarak desteklemiştir. Bu hizmetler ihtidâ olaylarının en önemli sebeplerindedir. Sakin yerlerde kurulan, tevekkül ve teslimiyetle manevî cihadın, gönül yolculuğunun yapıldığı tekkelerde gerektiğinde savaşa katılan dervişler de yetişmiştir.” (Kara, 2011). Tüm bu sayılan fonksiyonlar Daver Baba Tekkesi tarafından da yerine getirilmiştir.

Daver Baba Tekkesi'nin ilk kuruluş ve ortaya çıkış tarihi olarak 1350-1375 yılları arası da tahmin edilmiştir (Koçu, 1966)⁷. Bununla birlikte 1402 yılında yaşanan Ankara Savaşı'ndan sonra bölgeyi Bizans'ın yeniden ele geçirip bu tekkeyi tahrip etmesi söz konusudur. Muhtemelen bugün tekke haziresinde mezarları bulunan 8 şehitler o sırada tekkedeki gözcü askerler/gazi dervişlerdir. 1420'lerde Çelebi Mehmet döneminde bölgede yeniden Osmanlı hâkimiyetinin oluşmasıyla Daver Baba Tekkesi tekrar ihya edilmiştir (Tanman, 1990; Tanman, 1993). Bizzat Hacı Bektaş Veli Tekkesi'nde ve İstanbul'daki bazı tekkelerde rastlanılan Ahi idaresinden sonra 15. yüzyılın ortalarından itibaren askeri zümre üzerinde etkili Ahilerin yerini Bektaşîlerin almasıyla burası el değiştirip Bektaşî dervişleri tarafından kullanılmaya başlamıştır. 16. yüzyılın başlarında Bektaşîliğin Balım Sultan'ın Hacı Bektaş Veli Tekkesi postnişinliğine geçmesinden sonra teşkilatlı bir yapıya kavuşmasıyla Daver Baba Tekkesi de bu teşkilata dâhil edilmiştir. Böylece 1826 yılında Bektaşîliğin yasaklanmasına kadar uzun bir süre Daver Baba Tekkesi Bektaşî hüviyetini muhafaza etmiştir (Tanman, 1990).

Daver Baba Tekkesi'nin kurulduğu bölge ve etraf kır olma özelliği taşımaktadır. Bu itibarla buraların kaynak suları ile beraber bir dinlenme ve mesire yeri olma fonksiyonu da göz önünde bulundurmamız durumundayız. Keza 17. yüzyılda tekkelerin konumları ve durumları hakkında bilgiler veren Evliya Çelebi Beykoz'da Akbaba Sultan Tekkesi'nde belirttiği gibi (Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, 1996) şehrin gürültüsünden ve koşuşturmasından uzak, bir seyir ve gezinti yeri olan çok sayıda tekkeden bahsetmektedir. Reşat Ekrem Koçu tekkenin Maltepe ve Marmara'ya doğru manzarasının özellikle ay ışığı olan gecelerde harikulade olduğunu, inzivaya çekilenler için safa yeri bulunduğunu söylemektedir. Buradaki kaynak suyunu da

⁷ Bk. “Daver Baba Tekkesi'nin Tarihi”, Erişim 22 Nisan 2022, <http://www.gazete1453.com.tr>

hesaba kattığımızda Daver Baba Tekkesi'nin kırsal yaşamın ve insanı dinlendiren doğal zenginliklerin ortasında bir hayat pınarı ve kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Tekke böyle bir mekânda kurulmakla doğal güzelliği olan ıssız yerlerinin şenlendirilmesi ve insanoğlunun hizmetine sunulması gibi bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Tekkenin kurulduğu bölgedeki doğal güzellik ve insan hayatını kolaylaştıran fayda ve fonksiyonlarından bir diğeri bölgede Karabaş çiçeği adı verilen yabani nane bitkisinin bol yetişmesinin arıcılıkta çiçek balı elde edilmesindeki rolüdür. Bu itibarla Daver Baba Tekkesi arıcılık faaliyetiyle dikkat çekmekteydi. Osmanlı sarayına dahi buradan bal gönderildiği rivayet edilmektedir (Koçu, 1966).

Tekkenin yerine getirdiği sosyal faaliyet ve fonksiyonları açısından bugüne ulaşmayan atevi (ahır) ve mihmanevi (misafirhane) gibi eklentileri de bulunmaktaydı. Bu eklentiler tekkenin barınma, konaklama ve misafirlere hizmet verme gibi işlevleri yerine getirdiğini göstermektedir (Tanman, 1990).

3. Başbüyük Daver Baba ve Şair Daver Baba

Mehmet Nermi Haskan'a göre Daver Baba 14. yüzyılda Orhan Gazi döneminde bölgeyi fetheden Abdurrahman Gazi'nin gaza arkadaşıdır. Muhtemelen Merdivenköy Bektaşî Tekkesi'yle paralel olarak Daver Baba Tekkesi de Bizans hududunda bir gözcü vazifesiyle daha o dönemde ortaya çıkmıştır. Orhan Gazi'nin Bursa bölgesinde fetihlere iştirak eden dervişleri teşvik ettiği ve bu tür zaviyelere mülkler bağışladığı bilinmektedir. Bektaşî geleneğine göre bölgenin fethinde şehit düşen 40 erenler arasında Daver Baba da bulunmaktadır. Ayrıca bu erenler içerisinde Başbüyük Köyü merkezinde Çiğdem Suyu Çeşmesi'nin karşısında metfun, son yıllarda kabir taşı kaybolmuş Ahmet Baba da vardır. Bu itibarla Daver Baba ile Ahmet Baba, Abdurrahman Gazi kumandasındaki gaza ordusunun iki cengâveridir (Haskan, 2001). Bu münasebetle kendisi hakkında "mücahid" tabiri kullanılmıştır.

Tekke üzerine yapılan araştırmalarda Daver Baba'nın 18. yüzyılda yaşadığı ve tekkeyi yeniden inşa ettirdiği tespit edilmiştir. Tanman yapıda Daver Baba'nın türbesinin meydanı ile iç içe bulunmasından hareketle onun tekkeyi yeniden inşa ettirdiği kanaatine varmıştır (Tanman, 1990; Tanman, 1993; Koçu, 1966). Enver Behnan Şapolyo bu tekkenin "Dilaver Baba" (Şapolyo, 2004) olarak da söz etmektedir. Ancak tekke hakkında yegâne bilgi kaynağımız olan Koçu 1960'larda bizzat tekkenin bulunduğu Başbüyük köyünde yaptığı tetkiklerde ve bölge ahalisinden topladığı bilgilerde tekkenin daha önceki ismini öğrenemediğini ifade etmektedir (Koçu, 1966). Tekkeye ismini veren Daver veya Dilaver Baba hakkında son derece az bilgi sahibiyiz. Tekkenin daha öncesine dair ve burada görev alan postnişinler hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır (Noyan, 2002). Bu durumda benzerlerinden hareketle Daver Baba Tekkesi'nin fonksiyonları ve faaliyetlerini ortaya koymamız gerekmektedir. Eski bir dini yapı üzerinde inşa edilmiş olması ilk değerlendirilmesi gereken husustur. Ali Aktaş bu tekke hakkında şu bilgileri vermektedir: "Başbüyük'de 1350-1375 yılları arasında kurulduğu sanılan Daver Baba Bektaşî Tekkesi Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük emeği geçen silahşör dervişlerin (Alp Erenler) buralarda yerleştiklerini göstermektedir. Gaziyân-ı Rum (Anadolu Gazileri), Alp Erenler gibi adlarla anılan bu öncülerin tekkeler, zaviyeler kurarak küçük yerleşim birimleri oluşturdukları bilinmektedir. Tekke 18. yüzyılda burada postnişin olan Daver Baba'dan ötürü bu adı almıştır." (Aktaş, 1983)

Öte yandan 19. yüzyılda yaşamış olan şair Daver Baba (öl. 1908)'dan söz edilmektedir. Arnavutluk'un Mat ilinde 1830 yılında dünyaya gelen Daver Baba Kalkandelen Tekkesi şairlerinden Mahmut Baba tarafından yetiştirilmiş olup geçimini ticaretle sağlamıştır. Farsça ve Türkçe bilen şair Daver Baba'nın şiirlerle mizahı bir arada ele almıştır ("Daver Baba", 1980). Şair Daver Baba hakkında bize ulaşan bilgiler yine Reşat Ekrem Koçu'nun yayınladığı İslam Ansiklopedisine Vâsıf Hiç'in yazdığı Dâver Baba maddesidir. Bu maddede Baba'nın giyim kuşamından fiziksel görünümüne kadar bilgiler verilmiştir. Buna göre Bektaşî fukarasından olan Daver Baba Arnavut kökenli olup koz helvası satarak geçimini sağladı. 1908 yılında vefat ettiğinde seksen yaşının üstünde olup uzun boylu, gayet dinç, matruş sakallı, beyaz pos bıyıklı, beyaz omuzlarına kadar uzun saçlıydı. Daima ak şayaktan Arnavut kesimi potur cebken, başında beyaz keçe külah ve ayaklarında kaba kundura giyimliydi. Güler yüzlü, hoş sohbet, çok gezip çok görmüş, hatta gençliğinde Meto adlı bir eşkıyanın yamağı olarak birkaç yıl dağlar da bile dolaşmıştı. O güne ait hatıraları "Hiç adam kesmedik, ama çok adam soyduk" diyerek anlatırdı. Meto'nun jandarma tarafından katlinden sonra kaçıp canını kurtarmış, Kalkandelen'deki Bektaşî tekkesine sığınarak izini kaybettirmiştir. Böylece 18-19 yaşlarında Kalkandelen Tekkesi'ne giren Daver Baba orada önce okuma-yazmayı sökmüş, Türkçe'nin yanı sıra Farsça da öğrenmiştir. Bu tekkede Mahmut Baba'ya dervişlik etmiştir. Daha sonra Mahmut Baba ile beraber yirmi yıl süren bir seyahate çıkmıştır. Arnavutluk'tan başlayıp sırasıyla Tesalya, Yunanistan, Mısır ve Suriye'ye gitmişler, genelde Bektaşî tekkelerinde konaklamışlardır. Anadolu'ya geçtiklerinde Mahmut Baba'nın vefat etmesiyle Daver Baba İstanbul'a dönüp bir daha dışarı çıkmamıştır. Mücerred (bekâr) yaşayan Daver Baba evi barkı olmadığından İstanbul Bektaşî tekkelerinde barınmıştır. Çoğunlukla Çamlıca Tekkesi ile Merdivenköy Şahkulu Baba Tekkesi'nde kalmıştır. Daver Baba'nın adetlerinden biri "Gençlere her kötülüğü parasızlık yaptırır" deyip eli sıkı biri olduğu halde eline geçen parayı gençlere kalender bir şekilde harcamasıydı. Bu konuda Üsküdar çarşısındaki Balıkcı Hidayet başından geçen bir olayı şu şekilde anlatmıştır:

"Yirmi yaşlarında bir gençtim. İşsiz ve parasız bir gece hırsızlığa karar verdim. Gireceğim konağı bile tasarladım. Bir de bıçak tedarik ettim. Konağa girdiğimde karşıma çıkan olursa vurarak katil bile olabilirdim. Gece yarısından sonra tam konağa gireceğim sırada karşıma Daver Baba çıktı. Şaşırđım. O hemen sağ bileğimi yakaladı. -Delikanlı, senin niyetin kötü. Sen hırsızlık yolundasın!, diyerek sanki eliyl ekoymuş gibi evvela kuşağımdan bıçağımy aldı, sonra bana çıkardı beş altın verdi. -İşte sana helalinden sermaye, adam ol çalış, bana borcunu öde! Dedi. Bir de suratıma öyle bir tokat attı ki yüzümden ateş çıktı sanki. İşte ben o beş altın ve tokatla adam oldum."⁸

Daver Baba'yı bu şekilde içi mamur kişilerden biri olarak anlatan Vâsıf Hiç, onun şairlik yönüne de değinmektedir. Daver Baba şiir söylemeyi ve yazmayı, kafiye ve vezinleri de mürşidi Mahmut Baba'dan öğrenmiştir. Koçu onun şiirlerini yazdığı defterini daima koynunda taşıdığını belirtmiş ve o defterden bazı şiirlerini kopyalamıştır. Şiirlerinden bazı dörtlükler şöyledir:

*"Hoş gör şu âşık dervişini
Güzel sevmek daim işi
Her güzelde nakş-i Hüda
Arar âşık olan kişiyi"*

⁸ Hiç, Vâsıf, "Dâver Baba". *İstanbul Ansiklopedis*, VIII/4273-4275, İstanbul 1966.

“Bir eyyam koz helva sattım
Meygede külhanda yattım
Sevdim güzel Allahımı
Nefs-i emmâreyi attım”

“Keman kaşa âhu gözü
Al dudağa tatlı sözü
Söyle kim yaratmış yapmış
Behey Allah’ın öküzü”

“Sen beyzâde ben bir gedâ
Sende hüsnü nakş-i Hüdâ
Severim güzel Allah’ı
Etmış beni sana fedâ”

“Tükendi kandilin yağı
Gözümde yok gaflet bağı
Heman iman nasib olsun
Gördüm oğul son durağı”

Daver Baba’yı bir meşrutiyet şenlikleri sırasında gören Vâsıf Hiç o son görüşünü şöyle nakletmektedir:

“Meşrutiyet şenlikleri idi. Bir gün Daver Baba’yı Toptaşı Rüşdiye-yi Askeriyesi’nin kapısı önünde gördüm. Dilim dilim kesilmiş helvalarını mektep çocuklarına parasız dağıttı. Sonra helva câmekânı ile sehvasını kahveciye bıraktı. -Bunları iş tutmak isteyen bir garibe ver, şu da sermayesi!, diyerek kahveciye ayrıca bir altın verdi. Hemen koştum, elini öptüm. -Hayır, ola Daver Baba! Memlekete yolculuk mu var?, diye sordum. Beni gördüğüne çok sevindi. Koynundaki defteri de bana verdi. Gözlerinde beliren yaşları elinin tersi ile silerek; -Güzel Allahıma bin hamdü minnet göz pınarlarımı kurutmadı, dedi.”⁹

Eldeki bu bilgilerden şair Daver Baba’nın Başibüyük Tekkesi’nde de misafir kalmış olması muhtemel olmakla birlikte bu tekkeye isim babası olması gibi bir durum yoktur.

4. Bektaşî Yasağı ve Daver Baba/Kerime Nine Tekkesi

Bektaşilik tarihinde 1826 yılı bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Keza Yeniçeri ocağı kaldırıldıktan sonra ilk anda ocakla bağlantısı nedeniyle 8 Temmuz 1826’da devlet erkânının yaptığı bir toplantıda Bektaşiliğin de yasaklanması kararı alınmıştır (CDA, HAT, 290/17351). Bu yasak kararının uygulanmasına ilk olarak İstanbul ve çevresinden başlanmıştır (CDA, HAT, 500/24493; CDA, HAT, 293/17453; Esad Efendi, 1243; Ahmet Lütfi Efendi, 1290; Ahmet Cevdet Paşa, 1309). Bu süreçten Daver Baba Tekkesi’nin de nasibini alması, diğer Bektaşî tekkelerinde görüldüğü üzere buraya da gönderilen memurlar tarafından içindeki şeyh ve dervişler çıkartılıp sürgün edildikten sonra yıktırılması, hatta enkazı dahi bırakılmayıp satılması muhtemeldir. Böylece uzun süre yıkık bir halde kalan Daver Baba Tekkesi bir düşünceye göre 1840’tan sonra Sultan Abdülmecit döneminde (Koçu, 1966; Aktaş, 1983) veya bu dönemin sonlarında (Tanman, 1993), diğer bir fikre göre Sultan Abdülaziz devrinde, 1861’den sonra yeniden faaliyete geçirilmiştir. Ancak Bektaşiliği

⁹ Hiç, Vâsıf, “Dâver Baba”, *İstanbul Ansiklopedisi*, VIII/4273-4275, İstanbul 1966.

yasaklayan 2. Mahmut'un fermanı geçerliliğini koruduğundan Daver Baba Tekkesi diğerlerinde de olduğu üzere Nakşi adı ve kisvesi altında yeniden açılabilmiştir. Yakın zamanlara kadar ayakta kalan tekke binası muhtemelen bu dönemde inşa edilen yapısının devamıydı (Tanman, 1990)¹⁰.

Daver Baba Tekkesi'nin âyin günü (Özcan, 2020) ve kurucusu Daver Baba dışındaki şeyhleri hakkında bilgi bulunmamaktadır (Tanman, 1990). Bununla birlikte tekkeye dair günümüze kadar ulaşan nadir kalıntılardan o döneme ait az da olsa bilgiler mevcuttur. Hicrî 1273 (Miladi 1862-1863) tarihli ayazma önündeki ufak boyutlu ve basit ayna taşından ibaret (Tanman, 1993) çeşmenin üzerinde Enbiya Suresi'nin 30. Ayet-i Kerimesi'nde geçen "Her şeye sudan hayat verdik." mealindeki "Ve minel mâi külli şey'in hay" ifadeleri yazılı kitabesi bu kalıntıların ilkidir. Bu çeşme kitabesinden tekkenin Sultan Abdülaziz döneminin başında faal olduğu sonucu çıkartılabilir. Bu dönemde tekkenin faaliyette olduğunu gösteren bir diğer kitabe Şükrü Güllüoğlu tarafından muhafaza edildiği haber verilen, muhtemelen tekkeyi o dönemde ihya eden Kerime Nine'ye ait kabir taşıdır. Hicrî 1287 (Miladi 1870-1871) tarihli bu kabir taşı tekkeyi yeniden canlandırdığı anlaşılan Hacı Kerime Nine'nin Başıbüyük'te ermiş olarak tanındığı bilgisini de içermektedir.

Tekke hakkında neredeyse elimizdeki tüm bilgilerin kaynağı olan Reşat Ekrem Koçu'nun naklettiği kitabe şöyledir: Ya Hu. Başıbüyük'de sâkin ermişlerden merhume Hâce Kerim Nine'nin ruhuna el-Fatıha 1287 (Koçu, 1966).¹¹ Bu itibarla tekkenin bu dönemdeki banisinin Kerim Nine olması hasebiyle onun adıyla da anılır duruma gelmiştir. Kerim Nine 19. yüzyılda Daver Baba Tekkesi'nde Bacıyan-ı Rum'un temsilciliğini yapmıştır. Adeta bu geleneğin devamı niteliğindedir. Bu sebeple buraya Hatunlar Tekkesi adı verildiği de rivayetler arasındadır.

5. 1925 Sonrası Daver Baba/Kerime Nine Tekkesi

1925 yılında tüm tekke, zaviye ve türbeler kapatıldıktan sonra bir süre kaderine terk edilen Daver Baba Tekkesi'nin arazi ve binaları vakıflar idaresine geçmiştir. Bu sırada tekke arazisinin Fatma Melahat Güllüzâde'nin tasarrufunda olduğu tespit edilmektedir (Şekil 9'a bakınız). Daha sonra tekke emlakı satışa çıkarılmış ve Şükrü Güllüoğlu¹² isimli bir şahsa satılmıştır (Noyan, 2002). 6 Temmuz 1933 tarihli Akşam gazetesinde verilen satış ilanında Kartal kazasının Başıbüyük karyesinde Kerime Nine Tekkesi'nin 90 Liraya açık artırma usulüyle satışa (müzayede) çıkarıldığı ifade edilmektedir (Akşam, 6 Temmuz 1933; Sıçrayık, 2019). Koçu tekkenin geniş arazisiyle beraber 1945 yılında satışa çıkarıldığını ve burayı seçkin aydınlardan Şükrü Güllüoğlu'nun satın aldığını ifade etmektedir. Bu tarihten sonra çiftlik binası olarak kullanılan tekkenin (Tanman, 1993) hizmetleri için Güllüoğlu bir odasında bahçıvan beğçisi ikamet ettirmiştir. Ayrıca Bağdadi yapılı ve yüz yıllık, tek katlı tekke binasını

¹⁰ Tekke yeniden her ne kadar Nakşi adı altında açılmış olsa da gizlice Bektaşiliği devam ettirmiştir. Aktaş, Ali, Maltepe, İstanbul 1983.

¹¹ Günümüzde mezar taşı ve bu kitabe yerine üzerinde Hz. Daver Baba ve Kerime Hatun'un ve 8 şehitlerin ruhlarına Fatıha ifadeleri yazan bir mermer mezar taşı bulunmaktadır. 1925 yılında tekkeler kapatıldıktan sonra tekke mülkleri satışa çıkartıldığında Akşam gazetesine verilen ilanda burası Kerim Nine Tekkesi olarak zikredilmektedir. Bk. Akşam, Sene 15, Nr. 5293, 6 Temmuz 1933, s.13. Bk. Sıçrayık, Anılcan, İstanbul'da Eski Eserler Tahriri (1908-1938), Marmara Üniversitesi.

¹² Şükrü Güllüoğlu'nun Osmanlı arşivlerinde 1941 yılında "Mühimme, Ahkâm ve Nâme defterleri" üzerine araştırma yapmıştır (Çuluk, 28 Nisan 2022).

olduğu gibi muhafaza eden Şükrü Güllüoğlu tekkenin geride kalan emanetlerinin ve kitabelerinin korunmasıyla birlikte çevrenin düzenlenmesinde de fedakârlıklar yapmıştır. Tekkenin o dönemdeki durumu hakkında bilgiler veren Reşat Ekrem Koçu, Güllüoğlu ile görüşmüş ve onun tekke çevresinde Şubat 1966 tarihinde bir çam korucuğu yapmaya çalıştığını haber vermiştir. Nitekim balıyla meşhur olan ve Osmanlı döneminde saraya bal gönderilen Daver Baba Tekkesi'nde Güllüoğlu arıcılığı ihya için de çaba sarf etmiş, tekke çevresinde birkaç kovan kurmuştur. Ayrıca tekke binasının yakınındaki ve o sırada hala mamur durumdaki eski ayazmanın çok tatlı ve bol suyundan Başibüyük Köyü çeşmesinin suyunun sağlıklı olmaması nedeniyle kesilmesi üzerine Güllüoğlu bu ayazmadan su vererek büyük bir hayır işlemiştir (Koçu, 1966). Uzun yıllar Güllüoğlu ailesinin tasarrufunda kalan Daver Baba Tekkesi arazisi 1985 yılında Mehmet oğlu Adem Çelik adlı iş adamı tarafından 2.000.000 TL'ye satın alınmış olup günümüzde bu kişinin üzerinde görünmektedir (Şekil 9'a bakınız).

Öte yandan 1925 sonrası Başibüyük Dergâhı'nın postnişinliğinde Adanalı Ekrem Ramazanoğlu Halifebaba'nın bulunduğu tespit edilmektedir. Şevki Koca 30 Ocak 1949 tarihinde Mısır Kaygusuz Bektaşî Dergâhı'nın yaptığı toplantıda Halife Ahmet Sırrı Baba'yı oybirliği ile¹³ "Dedebaba" olarak seçen heyette Ekrem Baba'nın da bulunduğunu haber vermektedir (Koca, 2005). Bektaşî tekkelerinin kapatılmasından sonra tarikat adab ve erkânını gelecek nesillere aktarmak için "Fahri Baba" olarak seçilenler arasında Adanalı Ekrem Halifebaba da bulunmaktaydı. Onun Milli Mücadele'de Fransızlara karşı milis birlikler oluşturulmasında ve vatan savunmasında büyük hizmetler gördüğü bilinmektedir (*Güney Haber Gazetesi*, 1980; Çelik, 2019). 19 Nisan 1980 tarihli İskenderun Güney Haber Gazetesi'nde yayınlanan "Adana Alevileri vatan ve millet bütünlüğü istiyor" başlıklı haberde Ekrem Halifebaba "geniş çevreli ve derin sohbetli, yakasında İstiklal Madalyası'nı gururla taşıyan bir Alevi dedesi" olarak tanıtılmaktadır (*Güney Haber Gazetesi*, 1980). Kısıklı'da Eski Nahiye semtinde kendi evinde ikamet etmiştir (Öge, 1946; Kaya, 2016; Kaya, 2020). Emine, Namiye ve Muammer hanımlarla üç evlilik yaptığı ve bu evliliklerinden on beş çocuğu dünyaya geldiği tespit edilmiştir (Sümbül, 2012). Adana'nın ileri gelen Ramazanoğulları ailesinden olan Ekrem Halifebaba tıpkı annesi Hasibe Hanım (öl. 1949) gibi (Sümbül, 2012) şiire de yetenekli bir zattır. Niğde'de Mecdî Baba'dan icazet alan Ekrem Halifebaba şiirlerinde "Dertli" mahlasını kullanmıştır (Öge, 1946; Kaya, 2016; Kaya, 2020). Ali Rıza Öge tarafından hazırlanan *Bektaşî Şairler Mecmuası*'nda "Dertli Ekrem Baba"ya ait 5 adet nefes yayınlanmıştır (Öge, 1946). Bu nefesler şöyledir:

¹³ Seçim oylamasında imza ve mühürleri bulunan Halife Babalar şu ifadeleri onaylamışlardır: "Bismillahirrahmanirrahim, O'na sığınırız, Aşağıda imzaları bulunan bizler, yüce Bektaşî tarikatı mensupları ve dervişleri ile Sultan Kaygusuz Ebu Abdullah el-Meğaviri Tekkesi'nin müritleri 29 Rebiülevvel 1368/30 Ocak 1949 Pazartesi günü toplandık. Arnavutluk'taki mevcut şartların, uyulması gereken kurallara uygun olarak vazifesini tam manasıyla yerine getirmesine engel olduğunu günlerde tarikatım içerisinde bulunduğu durumu gözden geçirdik. Fazilet ve irşat sahibi Ahmed Sırrı Baba'nın başında bulunduğu ve kendisine intisapla şereflendiğimiz tekke dışında tarikatın sığınacağı herhangi bir yer kalmamıştır. Bundan dolayı gerekli istişarenin ardından faziletli yüce şeyhimiz Ahmed Sırrı Baba'nın Dedebabalık makamına yükseltilmesi noktasında görüş birliğine vardık. Zira kendisinin fazileti, zühdü, takvası, irade güzelliği ve tarikatın varlığının korunması ve gelişmesi noktasındaki sürekli gayreti bizler tarafından yakinen bilinmektedir. Allah Teâla'dan, tarikatın misyonunu yerine getirmesi ve yayılması noktasında himmetiyle ona yardımcı olmasını diliyoruz. İçerisinde hayır ve doğruluk bulunan işlerde Allah bizleri başarılı kılsın! İmzalar ve Mühür." (Çift, 2013)

Nefes-i Dertli Ekrem Baba

Çile üstüne virdik çileyi
Ezel bezminde yapırdık beli
Kayda düşenler olmuşdur geri
Karşıma çıkdı cân alıcı bir peri
Rahında kurbân et amân yâ Ali

İçin için ağlar her an durdurma
Gönül tellerinden asla şâhım kurdurma
Muhabbetden başka amân sordurma
Sarup yollara zinhâr bir dem vardurma
Rahında kurbân et amân yâ Ali

Âşk ile akıtdım çeşimden nemi
Zamân zamân gezdirdin gahi serseri
Sermayenmiş eyledin muhabbet yeli
Eyledim bi'ât uzattın eli
Rahında kurbân et amân yâ Ali

Bağlandım rahına feryadlar kıldım
Âşk içre durup putlarım kırdım
Noktâ-ı vâhidde sır olan serdim
Nice bir şerleri hayra yordum
Rahında kurbân et amân yâ Ali

Ta'aşuk etdim veçhine cândan
Gınalar geldi cığa cihândân
Nice dostlar geçti bu handân
Beklenmez vefâ fitne vurandan
Rahında kurbân et amân yâ Ali

Serimde vardır düşman belâsı
Olmuşuz tâ ezel âşk müptelâsı
Âşk içre olsun gönül yuvası
Efgândır bu demde âşkın yarası
Rahında kurbân et amân yâ Ali

Durma dermândır nigâhın senin
Duymadım asla sırrına erenin
Doldurup boşaltan senin bu kürrenin
Cânlı cânsız bütün eşyâ dahi zerrenin
Rahında kurbân et amân yâ Ali

Dertlini etdirdin atârlar atarı
Gönülde birledin nur ile narı
Kemendim takup rehberle o dem karı
Hamdüllah bulduk veçh-i dildârı
Rahında kurbân et amân yâ Ali (Öge, 1946; Takır, 2018)

Nefes-i Dertli Ekrem Baba

*Tükenmez derdim nedendir acep
Dert ile yoğurdu ezelden âb
Efgânım durmaz her an u şeb
Olmuştur tesellim bintül ünâp
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*Dönmezem dostan verdim ikrarı
Cemâl be-cemâl görmüşüz didâr u yârı
Fâş itmedin sufi sırrı esrarı
Bezm-i erenlerde bulduk miktarı
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*Bulanup duruldum baktım özüye
Asaf ol da bak Süleyman'ın gözüne
Kurtar cânını gir hayatın düzüne
Tutmadık kulak ne puhteler sözüne
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*İçin ateşi cismimi yakar
Gözlü âdemlerin ekseri bakar
Gahi misk olur gahi de kokar
Abdestsiz olanı sufiler yıkar
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*Hayli feryatlar burada kıldım
Öne eğilip özümü buldum
Erenler bezminde kaynaştım durdum
Ar u namusun şişesin kırdım
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*Yüklersin âşıkâ derd ü belâyı
Gönlüne verirsin aşktan cilâyı
Elest bezminde söylettik alâyı
Kasemnâ rızkıdan eyledik pâyı
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*Derdime bulmadım âlemde tabîb
Carıma yetiştî cânândır habîb
Rindâneler içinde ol cân dil garîb
Avâre gezme olma sen sebep
Derdine derman ol sen ey gel gönül*

*Dertli ya dinle âşığın sırrı
Şâh beytin olsun gâhi de olsun şîri
Bezm-i eleste gördün pîri
Aşktan olmazsın bir an geri
Derdine derman ol sen ey gel gönül (Öge, 1946; Takır, 2018)*

Nefes-i Dertli Ekrem Baba

*Zât-ı sübhanım Muhammed Alidir gönlümde her an menem
Emrine fermân-ı berim cân-ı cânânım menem*

*Hem Hasan şâhim Hüseyin-i Kerbelânın kuluyam
Râh-ı aşkında esir bir gulâmanım menem*

*Şâh Zeyne 'l-Âbidin 'e başımız top eyledik
Bâkır u Cafer dü âlemde imâmumdır menem*

*Şâh Kâzım Şâh Rıza 'ya cân u gönülden bağılıyız
Şâh Taki ve hem Nâki emn ü emânımdır menem*

*Askerî sâhib-i livaya bir abd-i efgendeyim
Mehdi-i sâhib-i zamandır dîn u imânım menem*

*Ol velâyet bağıdır çehâr-deh ma'sûm-ı güzîn
Rûz-ı şeb bulardır gönlümdeki mihr ü tâbânım menem*

*Bir abd-i efgendeyim şâh-ı yetim-i ser olan bir dertliyim
Pîr-i erkân-ı velâyet Hacı Bektaş erkânım menem*

*Dertli olalı tâ ezelden yârine âşık
Cânân iline cân kuşunu ittirecek tayrân (Öge, 1946)*

Nefes-i Divân-ı Dertli Ekrem Baba¹⁴

*Mâtemzedenin hâlini bilmez cahil-i nâdân
Cânâna erenler oluyor dü âlemde sultân*

*Cümle kuyüddan âzâdedir ârif
Çâr köşeden ediyor âlemi seyrân*

*Her müşkülü cân-ı aşk ile gel hal et
Feth ola sana nice müşkül âsân*

*Gel tut sıdk ile câm emr-i Hüdayı
Kıla sana tecellisini ol cânân*

*Aşk ile gider derûnundaki şekki
Âyînene bak ne imiş suret-i insan*

*Hazere ereyim der isen âşık
Akıbet yâren la'l u lebinden zerrece kan*

*Yakub ihvân ile Yusuf'una zâr etti
Tâni seher eyledi nice bin giryân*

¹⁴ Öge bu nefes-i yazarken önce "Nefes" ifadesine yer vermiş, daha sonra bu ifadenin üzerine çizerek "Divan" sözcüğünü yazmıştır. Bu bilgi Ekrem Halifebaba'nın bir "Divan"ının bulunduğu izlenimi vermektedir. Bk. Öge, Ali Rıza, *Bektaşî Şairleri Mecmuası*, İBB Atatürk Kitaplığı, BEL_Yz_O0131, 1946.

*Kıldı nice tahammül hased ü ihvandan
Mısır 'ın şehrine Yusuf sabr ile oldu sultan*

*Binbir cilve-i Hak ile devr olmadadır âlem
Tâlib matlubunu ister ârife seyrân*

*Vaiz âşıklara ta'n etme sakın sen
Uşşak-ı ilahî ile devr olmadadır bütün ekvân (Öge, 1946)*

Nefes-i Dertli Ekrem Baba

*Dürlü dürlü çiçekleri yarattın
Âdem 'i Havva 'ya bilmem neden rastlattın*

*Havva 'yı Hind 'e Âdem 'i Serendib 'e attın
Cilveler gösterdin seyirlerine baktın*

*Gâhi mihnet içinde gâhi de şâddın
Gâhi virân olup gâhi de âbâddın*

*Semm ile behri (?) niçün sen yaptın
Gâhi hak göründün gâhi de bâtın*

*Kendi yarattığına secde kıldırđın
Yine kendin kendine özendin taptın*

*Üzüm oldun girdin fıçılardan içine
Sabr eyledin nice peymânedeki şarabın*

*Anâsır-ı erbaanın aslı sensin
Kimyalarını bitiren nebâdâta türâbsın*

*Vahdâniyetini kimseler edemez inkâr
Her gönülde gizlenen sıfat hem zâtsın*

*Arzu kuldığın en mühim za'fâna
Dermân olursun kuvvetli hapsin*

*Nâmütenâhi günâ gün cilvelerine
Nâçiz kulların ebkemdir ne yapsın*

*Dertli hakîrâne oldunsa mu'ın
Her zerrede derdine elbette muharremsin (Öge, 1946).*

6. Daver Baba Tekkesi'nin Yapısı ve Mimarisi

Tekkenin ilk kurulduğu zamanlardaki mimari yapısı ve eklentileri hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. Tekkeye ait son resimler ve yapı topluluğunu son gören şahitlerden hareketle bir değerlendirme yapmak mümkündür. Tanman tekkenin yapı parçalarını şu şekilde tasnif etmiştir: “Tekkenin meydan evi, türbe, aşevi-taamhane, derviş odası, helâ-gusülhane ve odunluk bölümlerini içinde barındıran bina duvarları, ahşap hatıllı ve dikmeli moloz taş örgüsüne sahip bir bodrum katı ile ahşap

iskeletli duvarları içeriden Bağdadi sıva, dışarıdan ahşap kaplama ile teçhiz edilmiş bir esas kattan oluşmaktadır. Ahşap çatısı alaturka kiremitle kaplıdır.” (Tanman, 1990)

Dergâhın yapısı mimari açıdan Bağdadi yapı tarzının tipik bir örneği olarak nitelendirilmiştir. Bulunduğu arazi yapısının da etkisiyle eğik bir zemin üzerinde, oldukça basit ve çevresel malzeme ile inşa edilmiş, tek katlı bir yapıdır. Görüntüsüne bakıldığında ilk dikkat çeken yapı özelliği ön kısmının iki ahşap direğin üzerine oturtulmuş olmasıdır. Alt tarafta kısmen bodrum işlevi gören bir bölüm vardır. Ayrıca güney duvarının ortasında dışa doğru taşmış bir mihrap yer almaktaydı (Bülbül, 2017). Yapının içerisine girenler soldaki kapıdan geniş bir taşlığa girildiğini haber vermektedir. Bu taşlık mutfak ve yemekhane olarak kullanılmakta olup karşısında tuvalet (ayakyolu) ve gusülhane (banyo) yer almaktaydı (Aktaş, 1983; Koçu, 1966). Koçu yemek odası veya mutfak olarak kullanılan taşlıkta tekkenin son sahibi Şükrü Güllüoğlu'nun tadilatla bulunarak önünü camekânla kapatıp mutfak ocağını binanın içerisine dâhil ettiğini haber vermektedir (Koçu, 1966).

Eldeki dergâha ait son resimler binanın son derece yıpranmış bir halde bulunduğuna işaret etmektedir. Bunlar dergâhın yıkılmadan önceki son şekline şahitlik etmektedir. Yıkılmadan önceki halini tarif eden kayıtlarda “Taşlıktan zemini tahta döşeli dar bir aralığa geçilip bu aralıktan derviş odasına ve tekkenin türbe-mescidine girilmektedir. Türbe-mescitte Daver Baba'nın kabri vardır. Sanduka evkaf idaresince kaldırılmışsa da yeri mülkün yeni sahibi Güllüoğlu tarafından muhafaza edilmiştir. Mescidin ahşap mihrabı dışarıya doğru üç köşeli bir çıkıntı oluşturmuştur. Mihrabın iki yanında ve yan sağ duvarda birer pencere bulunmaktadır.” ifadeleriyle iç mimarinin detayları verilmektedir (Aktaş, 1983; Koçu, 1966).

Daver Baba Tekkesi'nin tarihi ve mimari özellikleriyle ilgili detaylı bir araştırma yapan ve buna yazdığı doktora tezinde yer veren Tanman tekke ve Daver Baba Türbesi'yle alakalı şu mimari özellikleri vermektedir:

“Tekkenin hemen bütün bölümlerini içinde barındıran iki katlı ufak bina ahşap iskeletli olarak inşa edilmiş, bodrum katının duvarları moloz taş dolgu ile zemin katınkiler ise içeriden bağdadi sıva, dışarıdan ahşap kaplama ile meydana getirilmiştir. Üst katın batı cephesindeki kapıdan, aşevi (mutfak) bölümü ile bütünleşen, dikdörtgen planlı büyükçe bir taşlığa girilir. Daver Baba Tekkesi mimari programı asgari düzeyde tutulmuş küçük bir zaviye olduğundan burası, kalabalık toplantılarda dervişlerin ve misafirlerin ağırlandığı, çok fonksiyonlu bir mekân olarak değerlendirilebilir. Taşlığın doğu yönünde, zemini bir seki ile yükseltilmiş ve bir ocakla donatılmış olan aşevi, bunu yanında da, bir kapı ile taşlığa açılan hela-gusülhane birimi yer almaktadır. Söz konusu birimin doğusunda ince uzun dikdörtgen planlı bir aralık uzanmakta, buradan, tekkenin güneydoğu köşesini işgal eden, şeyh odası olması muhtemel bir mekân ile yapının güneybatı kesiminde bulunan türbeye geçilmektedir. Dikdörtgen planlı türbenin ortasında Daver Baba'ya atfedilen büyük bir ahşap sanduka, batı duvarında bir pencere, kible yönündeki duvarının ekseninde de cephede çıkıntı yapan, yarım altıgen planlı bir mihrap bulunmaktadır. Mihrabın varlığı bu mekânın aynı zamanda, ayinlerin icra edildiği meydan evi olarak da kullanıldığını düşündürmekte, sandukanın ayinlerin koreografisini olumsuz yönde etkileyeceği hesaba katılırsa girişteki taşlığın meydan evi fonksiyonunu da haiz olması ihtimali doğmaktadır. Bu varsayımlardan ilki geçerli kabul edildiği takdirde Daver Baba Tekkesi, tarikat yapılarının pek çoğunda ayin mekânları ile türbe bölümleri arasında gözlenen kaynaşmanın doruğa ulaştığı bir bina olmaktadır.”¹⁵

¹⁵ Tanman, M. Baha, “Daver Baba Tekkesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, III/5. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayını, 1993.

7. Daver Baba Tekkesi'nden Geri Kalanlar

Tekkenin günümüze yakın ve yıkılmadan önceki son halini gören Koçu tekkenin haziresinden (mezarlığından) eser kalmadığını belirtmiştir. Osmanlı döneminden kalma Hacı Kerime Nine'ye ait mezar taşını Şükrü Güllüoğlu muhafaza etmiş ise o da bugün ortada yoktur (Koçu, 1966; Tanman, 1990). Geride kalan yıkık dökük tekke binası 1990'ların başında (Çelebi, 1995) bakımsızlıktan çökmüş ve ortadan kalkmıştır. Tekkeden kalan son kalıntılar zemin kata ait bazı duvarlar ile yakınındaki suyu kesilmiş ayazma taşları ve çeşme aynalıdır (Tanman, 1993).

2013 yılında tekkeden geriye kalan kalıntılarla ilgili Cem Vakfı bir incelemede bulunmuştur. İstanbul Maltepe Belediyesi Başibüyük Mahallesi Tekke Yolu Caddesi'nin sonundaki çamlık alanda bulunan Daver Baba Tekkesi'nden geriye kalanları görmek ve durum tespiti için Cem Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Dursun Altınay ve vakfın basın halkla ilişkiler biriminden Ayhan Aydın, Bektaşî Babası Dursun Gümüšoğlu, Araştırmacı Yazar Hüsametdin Aydın ve Halk Ozanı Ahmet Akar 10 Temmuz 2013 tarihinde bölgeye gitmişlerdir. Yaptıkları incelemede Daver Baba Tekkesi arazisinin Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.10.2011 tarih ve 114 nolu kararı ile bir şahıs üzerine kayıtlı görüldüğü anlaşılmıştır. Bu kararda her ne kadar tekkeyle ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlarda, kitaplarda herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmadığı yönünde fikir beyan edilmiş ise de başta Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi olmak üzere yazılı ve görsel malzeme elde edildiği belirtilmiştir. Heyet Koçu'dan alıntılarla beraber tekkeye ait bazı fotoğrafları incelemiştir. Ayrıca tekkenin bulunduğu yöreye yapılan gezide tekkenin varlığını ortaya koyan birçok ipucu elde etmişlerdir.

Heyetin yerine incelemesiyle tekkeden geriye etrafta,

“günümüz Türkçesi ile ve Latin Harfleri'yle ‘Hz. Dağver Baba ve Kerime Hatun’un ve 8 Şehitlerin Ruhlarına Fatiha’ diyen siyah yazıyla yazılmış beyaz bir mermer, aynı alanda bir tarihi mezar taşının ‘ayak taşı’ bölümü, eski bir tuvalet taşı, birbirine paralel eski uzun taş duvarlar, bir su havzası, bir bina kalıntısı, bir büyük çınar, çam, karaağaç ve diğer ağaç türleri, bir depo kalıntısı (büyük ihtimalle su deposu) görülmüştür.”¹⁶

Ayrıca bu heyet;

“Alevi Bektaşî inancı için hizmet etmek amacıyla kurulmuş Cem Vakfı olarak bu konuda bilgi ve belge toplamaya başladıklarını, olayı takip ederek tarihi kökleriyle bir Alevi Bektaşî mabedi olan bu alanın, özellikle de Eyüp'teki Karyağdı Bektaşî Tekkesi benzeri, arkeolojik çalışmalar da yapılarak, bir zamanlar Ahi Tekkesi olarak da kullanıldığı söylenen bu tekkenin aslına uygun ‘birlik, beraberlik, ortakça yaşam, dostluk, sevgi ve saygı merkezli bir inanç ve kültür kurumu’ olması için çalışmalarımız devam edeceğini”¹⁷

belirtmişlerdir.

Netice olarak Daver Baba Tekkesi'nin günümüze kalan kalıntıları, taş ve duvarlar ile Daver Baba'nın mezarı etrafta biriken çöp yığınlarıyla bakımsız ve terk edilmiş bir halde bulunmaktadır. Geçmiş önemli bir maneviyat ve inanç merkezi olan dergâh, çevresinin bir mangal alanına dönmesi veya ihmal edilen çok sayıda tarihi mekânın başına gelen bilindik talihsizliklerden olan tinerci veya sarhoşların mekânı

¹⁶ B.k.“Daver Baba Tekkesi”, Erişim 25 Nisan 2022, <https://www.frmtr.com>.

¹⁷ B.k.“Daver Baba Tekkesi”, Erişim 25 Nisan 2022,

haline gelmesi tehlikesi ile karşı karşıyadır. Yok olma tehlikesi yaşayan yüzlerce tarihi ve dini mekanlardan biri olan Daver Baba Dergâhı'nın yeniden canlandırılması ve yok olup gitmemesine müsaade edilmemesi hepimizin atalarımıza bir minnet borcudur. Dergâhın günümüzdeki durumu hakkında görüş beyan eden Halit Develioğlu Daver Baba ve şehitlerin kabirlerinin harabe halde kalmasına “Anadolu kültürümüzün tapu senetleri”nin tamamen yok olmasına göz yumulmaması gerektiğine vurgu yapmıştır. Keza günümüzde dergâh “Maltepe'de tarihi tekke harabeye döndü” haber başlığıyla gazete ve internet haber kanallarında dile getirilmekte, bir an önce ihya edilmesi istenmektedir (17 Mart 2022).

Öte yandan 2020 yılında “İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Mimari Restorasyon Program Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Fatma Sedes, Kültür ve Turizm Bakanlığı E. Teftiş Kurulu Başkanı Veli Sarıkamış ile birlikte, sadece temel kalıntıları ve kabir kitabesi olan Daver (Dilaver Baba) Tekke kalıntısının bulunduğu sit alanında inceleme yapmış ve bu tarihsel ve kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmak için gerekli restitüsyon önerisine dayalı rekonstrüksiyon projesi hazırlanması amacı ile ön inceleme raporu hazırlamışlardır.” (*Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Bülteni*, 2020). Bu girişimlere rağmen tekke alanı terk edilmiş vaziyette durmaktadır.

Sonuç

Eldeki bilgiler Daver Baba Tekkesi'nin 14. yüzyıldan günümüze kadar tarihi sürecinde muhtelif defalar yeniden inşa ve tamir edilerek geldiğine işaret etmektedir. İlk tesisi tekkenin kurulduğu bölgenin Bizans'tan Osmanlı'ya geçtiği 1329 yılından sonradır. 15. yüzyılın başlarında fetret dönemi sırasında tekrar Bizans etkisiyle ortadan kalkan tekke 1420'lerde bir defa daha inşa edilmiştir. Tekkeye adı veren Daver Baba 18. yüzyılda yaşamış olup tekkeyi esaslı bir tamir ve onarımdan geçirmiştir. Ancak 1826 yılında yaşanan Bektaşiliğin yasaklanması hadisesinden diğer İstanbul Bektaşi tekkeleriyle birlikte ciddi bir şekilde etkilenmiş, 2. Mahmut'un emriyle buradaki şeyh ve dervişler sürgüne gönderilerek tekke yerle bir edilmiştir. Uzun yıllar yıkık ve metruk bir halde kalan tekke en geç Sultan Abdülaziz döneminde bir defa daha faaliyete geçirilmiştir. Bu dönemde tekkeyi canlandıran kişi kaybolan mezar taşı kitabesinde ermişlerden olarak nitelenen Kerime Hatun'dur. Bu sebeple tekke halk arasında onun adıyla da anılır olmuştur. Tekkenin Milli Mücadele yıllarında faydalı işlevler gördüğü ve mücadeleyi desteklediği de rivayet arasındadır. Üsküdar'dan gelen silahlar buradan Kandıra iskelesine sevk edilip Anadolu'ya götürülmüştür.

1925 yılında tüm tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasından sonra Daver Baba Tekkesi'nin de faaliyetleri sona ermiştir. 1933 yılında Akşam gazetesinde verilen ilan ile müzayedeye satışa çıkarılan tekke emlakı Şükrü Güllüoğlu tarafından satın alınıp tekke emanetlerine sahip çıkılmışsa da 1940'lı yıllardan sonra Başibüyük'te emlak talanı yaşanmış, o sırada Daver Baba Tekkesi'ne ait hatıralar ve belgeler de hızla yok olmaya başlamıştır. Son yıllarda çevrede yerleşen bazı kişiler mezar taşlarından başlayarak tekkeye ait geride kalan hatıraları ortadan kaldırmışlardır. Bu arada Daver Baba Tekkesi postnişinliğine Adanalı Ekrem Halifebaba görevlendirilmiş, ancak bu daha ziyade tekkenin fiziki olarak ihyasından çok Bektaşi adab ve erkânının gelecek kuşaklara taşınması için bir makam tahsisi olmuştur.

Günümüzde betonlaşmaya başlayan Başibüyük semtine varıldığında bizi ilk karşılayacak olan hatıra Başibüyük muhtarlığının karşısında metfun bulunan Ahmet

Baba'nın türbesidir. Türbe gayet bakımsız olup içerisinde sandukası yoktur. Ancak türbe içerisi adeta çöp deposu haline gelmiştir. Daver Baba Tekkesi'nin bulunduğu yere ulaşılacak istendiğinde Başibüyük Mahallesi Tekke Caddesi'ne ilerlenip tekkeye çıkan yokuşa gelinmektedir. Asfalt döşeli bu yokuş tırmanılarak orman içinde Daver Baba Tekkesi'ne ulaşılmaktadır. Daver Baba Tekkesi'ne doğru çıkılan yolda günümüz itibarıyla Karadenizli aileler kendi çabalarıyla inşa ettikleri evlerde yaşamaktalar. İrili ufaklı evlerden oluşan yerleşimin bittiği noktada, ormanlar içinde Daver Baba Tekkesi muhiti başlamaktadır. Yerleşim alanlarının bittiği, ormanın başladığı noktada semte adeta gözcülük eden Daver Baba Tekkesi kalıntılarına varılmaktadır. İlk kalıntılar geçmişte Başibüyük semtinin su ihtiyacını karşıladığı düşünülen Ayazma çeşmesine aittir. Çeşmenin tepesi göçmüş, musluğu ve kitabesi yok olmuştur. Daver Baba Tekkesi'ne çıkan merdivenler bizi adeta geçmişe götürmektedir. Günümüzde kapağı yok olmaya yüz tutmuş, suyu kurumuş ayazmaya girilen kapı neredeyse kapanmak üzeredir. Daver Baba, Kerime Hatun ve sekiz şehitlerin metfun olduğu ebedi istirahatgâhları baharla birlikte yetişen otlar içerisinde neredeyse kaybolmuş vaziyettedir.

Daver Baba Tekkesi civarının görünümü bir cennet köşesini andırmaktadır. Ocak ve duvar kalıntıları hala duran Daver Baba Tekkesi'nin bu kalıntılarının ortasında tuvaletine yahut su kuyusuna ait olduğu anlaşılan dehliz, günümüzde kapanmış vaziyettedir. Daver Baba Tekkesi'nin bahçe duvarları ve tekkenin günümüze kadar ulaşmış ocağı kısmen ayaktadır. Çevredeki bal kovanları geçmişte olduğu gibi günümüzde de köy sakinlerinden arıcılık yaparak geçinenler olduğunu göstermektedir. Daver Baba tekkesinin arkasından dolaşarak tepeye gidilen bir patika yol ile Başibüyük ormanlarına varılmaktadır. Tekkenin bitimindeki yola doğru uzanan örme taş istinat duvarları hala sağlamdır. Buradan bakıldığında Başibüyük semtinin eşsiz manzarası ve doğasıyla insan kendini adeta cennette hissetmektedir. Böyle bir tarihi mirasın en güzel şekilde korunması, restore edilerek insanımıza hizmete devam etmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması üzerimize düşen bir vazifedir.

Kaynaklar / References

- Ahmet Cevdet Paşa. *Tarih-i Cevdet*. 12. Dersaadet 1309.
- Ahmet Lütfi Efendi. *Tarih-i Lütfi*. I. İstanbul 1290.
- Akşam*, Sene 15, Nr. 5293, 6 Temmuz 1933, s.13.
- Aktaş, Ali. *Maltepe*. İstanbul 1983.
- Altıntaş, Onur. *Mütareke'den 1938'e Maltepe*. Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2020.
- Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Bülteni*. Erişim 4 Mayıs 2022. <https://www.aydin.edu.tr> Ekim-Aralık 2020.
- Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi. *Mecmûa-i Tekâyâ*. İstanbul 1307.
- Barkan, Ömer Lütfi. "İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler". *Vakıflar Dergisi*. 2/279-386. Ankara 1942.
- Bülbul, Ahmet Hamdi. "İstanbul'da Bektaşî Tekkeleri". *Vakıf Restorasyon Yıllığı*. 14/110-123. Ankara 2017.
- CDA, A.MKT.DV, 97/78, Tarih 7 Eylül 1856.
- CDA, A.MKT.MHM, 387/46, Tarih 27 Temmuz 1867.
- CDA, A.MKT.NZD, 258/27, Tarih 27 Haziran 1858.
- CDA, BEO, 751/56292, Tarih 10 Mart 1896.
- BEO, 761/57014, Tarih 5 Nisan 1896.
- BEO, 781/58514, Tarih 16 Nisan 1896.

- CDA, EV.d, nr.308802, Tarih 10 Ağustos 1858.
 CDA, EV.d, nr.27751, Tarih 20 Ocak 1898.
 CDA, DH.EUM.AYŞ, 75/40, Tarih 18 Ocak 1920.
 CDA, DH.MUİ, 120/10, Tarih 9 Ağustos 1910.
 CDA, DH.MUİ, 127/29, Tarih 5 Eylül 1910.
 CDA, HAT, 290/17351
 CDA, HAT, 293/17453.
 CDA, HAT, 500/24493.
 CDA, İ. DH, 788/6404, Tarih 17 Temmuz 1879.
 CDA, İ. DH, 802/64990, Tarih 22 Mart 1880.
 CDA, ML.VRD.TMT.d, 4051, v.1-13, Tarih 29 Aralık 1845.
 CDA, MF. İBT, 502/12, Tarih 31 Ağustos 1906.
 CDA, ŞD, 139/83, Tarih 17 Aralık 1896.
 CDA, ŞD, 157/66, Tarih 27 Mayıs 1902.
 CDA, ŞD, 186/32, Tarih 6 Mart 1908.
 CDA, ŞD, 71/48, Tarih 29 Haziran 1909.
 CDA, ŞD, 792/20, Tarih 19 Ekim 1897.
 CDA, Y. A. RES, 154/57, Tarih 25 Mart 1908.
 CDA, Y. A. RES, 3/39, Tarih 30 Mayıs 1879.
 CDA, Y.MTV, 306/50, Tarih 13 Şubat 1908.
 Çelebi, Rezzan. *Maltepe'nin Tarihi Dokusu*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 1995.
 Çelik, Hasan. *Alevilikte Gönül Eğitimi ve Model Kişilik Olarak Hüseyin Doğan Dede*. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Çorum 2019.
 Çetin, Atillâ. "İstanbul'daki, Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika". *Vakıflar Dergisi*. 13/583-590. Ankara 1981.
 Çift, Salih. "Osmanlılar Döneminde Bursa'da Bektaşî Kültürü ve Bektaşî Tekkeleri". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 10/22. 225-239. Bursa 2001.
 Çuluk, Sinan. "Başbakanlık Osmanlı Arşivi Araştırmacı Listesi ve Araştırma Konuları 1921-1960". Erişim 28 Nisan 2022. <https://sinanculuk.blogspot.com>
 "Daver Baba Tekkesi'nin Tarihi", Erişim 22 Nisan 2022, <http://www.gazete1453.com.tr>
 "Daver Baba Tekkesi", Erişim 25 Nisan 2022, <https://www.frmttr.com>.
 "Daver Baba". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 3/115. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1980.
 Esad Efendi. *Üss-i Zafer*. İstanbul 1243.
 Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. 1. haz. O.Ş. Gökçay. İstanbul 1996.
Güney Haber Gazetesi. 19 Nisan 1980. s.1, 6.
 Haskan, Mehmet Mermi. *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*. 2. İstanbul 2001.
 Haslok, F. R. *Bektaşîlik Tetkikleri*. çev. Râgıp Hulûsî. Ankara: Milli Eğitim Basımevi 2000.
 Hiç, Vâsıf. "Dâver Baba". *İstanbul Ansiklopedisi*. 8/4273-4275. İstanbul 1966.
 Hürel, Haldun. "Başibüyük". *İstanbul'un Ansiklopedik Öyküsü*. 118-119. İstanbul: Kapı Yayınları 2010.
 İlgürel, Mücteba. "İstimâlet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/362-363. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 9 Numaralı Sicil (H. 940-942 /M. 1534-1536). haz. Kenan Yıldız. İstanbul: İSAM 2010.

- İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 930-936/M. 1524-1530)*. haz. Yasemin Dağdaş-Zeynep Berktaş. İstanbul: İSAM 2010.
- İstanbul Vilâyeti Sayım İstatistiği. Atatürk Kitaplığı. Bel_Mtf_070654, s.10.
- Kara, Mustafa. "Tekke". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/368-370. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Kaya, Doğan. "Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şairleri Antolojisi'nde Yer Alan Şairler". *Alevilik Araştırmaları Dergisi*. 6/12. 211-297. Ankara 2016.
- Koca, Şevki. *Bektâşilik ve Bektâşî Dergahları*. İstanbul: Cem Vakfı Yayınları 2005.
- Kocadağ, Burhan. *Şahkulu Sultan Dergâhı ve İstanbul Tekkeleri*. İstanbul 1998.
- Koçu, Reşat Ekrem. "Başibüyük Köyü Camii". *İstanbul Ansiklopedisi*. 9/2186-2187. İstanbul 1960.
- Koçu, Reşat Ekrem. "Başibüyük Köyü". *İstanbul Ansiklopedisi*. 9/2184-2186. İstanbul 1960.
- Koçu, Reşat Ekrem. "Daver Baba Tekkesi". *İstanbul Ansiklopedisi*. 8/4275-4276. İstanbul 1966.
- Korkusuz, M. Şefik. *İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık 2016.
- "Maltepe'de Tarihi Tekke Harabeye Döndü", Erişim 17 Mart 2022, <https://www.iha.com.tr>
- Mélikoff, Irène. *Uyur İdik Uyardular*. çev. Turan Alptekin. İstanbul: Demos Yayınları 2009.
- Mırmıroğlu, VI. "Orhan Bey ile Bizans İmparatoru III. Andronikos Arasındaki Pelekan Muharebesi". *Belleten*. 13/50. 309-321. Ankara: TTK Yayınları, 1949.
- Noyan, Bedri. *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*. V. Ankara: Ardıç Yayınları 2002.
- Öge, Ali Rıza. *Bektaşî Şairleri Mecmuası*. İBB Atatürk Kitaplığı, BEL_Yz_O0131, 1946.
- Öz, Bakı. *Dünyada ve Türkiye'de Alevi-Bektaşî Dergâhları*. İstanbul 2001.
- Özcan, Serpil. *19. Yüzyıl İstanbul Tekkeleri ve Mekânsal Konumlanışları*. İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2020.
- Sıçrayık, Anılcan. *İstanbul'da Eski Eserler Tahribi (1908-1938)*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2019.
- Sümbül, Muzaffer. "Ramazanoğlu Ailesinden Bir Ozan: Hasibe Ramazanoğlu". *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri*. 542-562. Adana: Çukurova Üniversitesi Yayını, 2012.
- Şahin, Süreyya. *Maltepe ve Kartal İlçelerindeki Halkın Türk Halk Müziği ile Olan İlişkileri*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 1999.
- Şapolyo, Enver Behnan. *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*. İstanbul 2004.
- Şehsuvaroğlu, Halûk Y. *Asırlar Boyunca İstanbul Sarayları-Camileri-Abideleri-Çeşmeleri*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi 1953.
- Takır, Özlem. *Ali Rıza Öge'nin Kaydettiği Şiir Mecmuası Üzerine Tetkik (541-700. Sayfalar)-İnceleme ve Metin*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas, 2018.
- Tanman, M. Baha. "Daver Baba Tekkesi". *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. III/5. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayını, 1993.
- Tanman, M. Baha. *İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Doktora Tezi. İstanbul 1990.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi*. I. Ankara 1972.
- Yüksel, Müfid. "Eyüp-Karyağdı Baba Bektâşî Tekkesi (Hafız Baba Dergâhı)". *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla 9. Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğler (13-15 Mayıs 2005)*. 194-223. İstanbul 2005.
- Yüksel, Müfid. *Bektaşilik ve Mehmed Ali Hilmî Dede Baba*. İstanbul: Bakış Yayınları 2002.

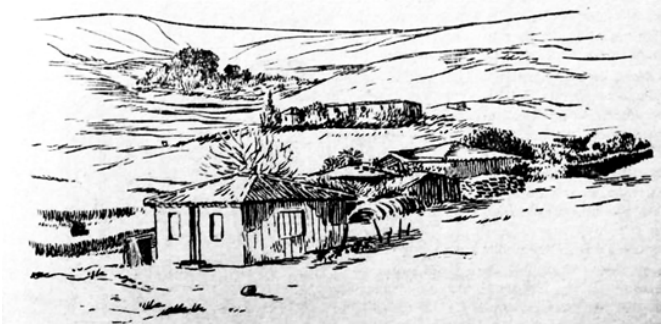
Ekler

Şekil 1: Daver Baba Tekkesi'nin temsili bir resmi (Koçu, 1966).

Şekil 2: Bülend Şeren'in çizimiyle Başbüyük Köyü'nün Maltepe yolundan panoraması (Koçu, 1966).

Şekil 3: Bülend Şeren'in çizimiyle köyün camisi önünden Başbüyük'ün görünüşü ve geride Daver Baba korusu (Koçu, 1966).

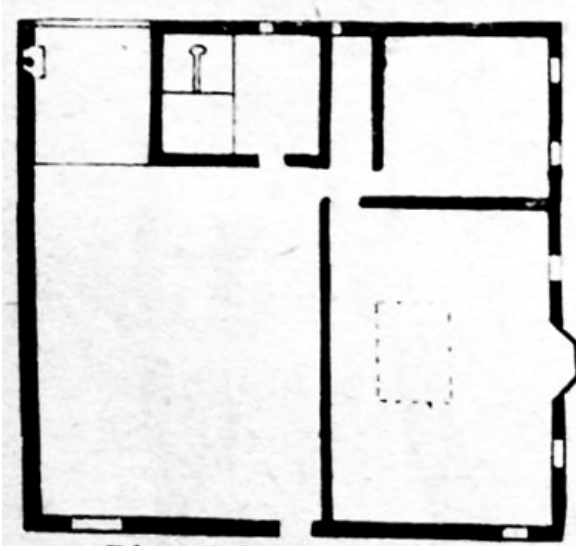
Şekil 4: Başibüyük Köyü'nde Daver Baba Tekkesi'nden kalan son görüntüler (Korkusuz, 2016).

Şekil 5: Başibüyük Köyü'nde Daver Baba Tekkesi'nden kalan son görüntüler (Bülbul, 2017; "Daver Baba Tekkesi'nin Tarihi", 22 Nisan 2022).

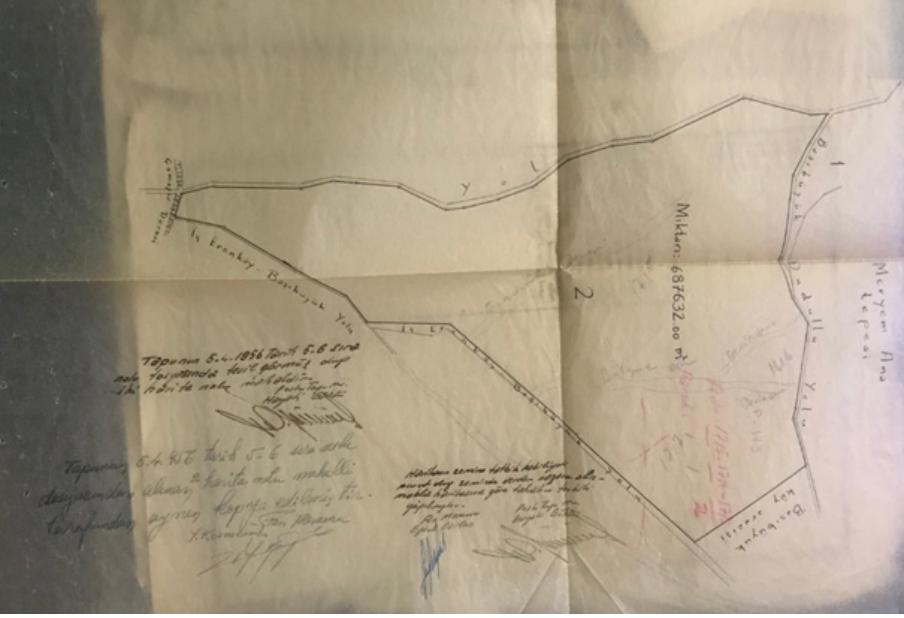
Şekil 6: Başibüyük Köyü'nde Daver Baba Tekkesi'nden kalan son görüntüler.

Şekil 7: Daver Baba Tekkesi'nin krokisi (Koçu, 1966).

*		İst. Evkaf Md. ilânları		*	
Kıymeti					
Muhammenesi					
Lira	K.				
175	74	87,87	arşın	miktarında	bulunan Kadırgada Eminsinan mahallesinde Kâtipsinan yokuşunda kâin meşruthane arsası.
3450	00	Tamamı	138	metro	terbiinde bulunan Sultanahmette Binbirdirek mahallesinde Fazlıpaşa caddesinde Haciferhat ağa camii vakfından olan arsa.
2580	00	Tamamı	258	metro	terbiinde bulunan Binbirdirek mahallesinde Fazlıpaşa caddesinde eski 16,18 yeni 20 ilâ 28 No.larla murakkam arsa.
780	00	Kadırgada	Şehsuvarbey	mahallesinde	Bostan sokağında 55 No.lı Şehsuvarbey camii imamına meşruthane
275	00	Yedikulede	Mirahor	mahallesinde	Hacımanol sokağında 86 No.lı hane.
450	00	Üsküdar	Sinanpaşa	mahallesinde	Karantina sokağında 8 No.lı hane.
169	60	Tamamı	212	arşın	miktarında bulunan Balatta Hocakasımgünani mahallesinde Meydancık sokağında eski 19 yeni 7 No.lı hane arsası.
4200	00	Tamamı	700	metro	terbinde bulunan Kasımpaşada Süruri Mehmet Ef. camii arsası.
90	00	Kartal	kazasının	Başbüyük	kariyesinde bir dönüm arazi üzerinde bulunan Kerimnine tekkesi.
240	00	Tamamı	120	zira	terbiinde bulunan Şehzadebaşında Muhtesip Karagöz mahallesinde yeni sokakta 12 No.lı arsa.
Baladaki emlakın tamamı yirmi gün müddetle müzayedeye konmuştur. İhalesi Temmuzun 10 uncu pazartei günü saat on beştedir. Taliplerin pey akçeleriyle beraber Mahlûlât kalemine müracaatları. (2793)					
Büyük Bebek bahçesi					
Bugün açılıyor.					

Şekil 8: 6 Temmuz 1933 tarihinde Akşam gazetesinde yayınlanan Kartal kazası Başbüyük köyündeki Kerimnine Tekkesi'nin bir dönümlük arazisiyle birlikte satışa çıkarılma ilanı (Akşam, Sene 15, Nr. 5293, 6 Temmuz 1933, s.13).

Şekil 11: Daver Baba Tekkesi'nin yer aldığı Başbüyük Köyü'nde tekkenin bulunduğu araziyi gösterir kroki.

Şekil 12: Daver Baba Tekkesi'nin yer aldığı Başbüyük Köyü'nde tekkenin bulunduğu cadde.

Şekil 13: Daver Baba Tekkesi'nin yer aldığı Başibüyük Köyü'nde tekkenin bulunduğu yere çıkan merdivenler.

Şekil 14: Daver Baba Tekkesi'nin bulunduğu yerin bugünkü hali.

Şekil 15: Daver Baba Tekkesi'nden geride kalan ocak ve duvar kalıntıları.

Şekil 16: Daver Baba Tekkesi'nden geride kalan ocak ve duvar kalıntıları.

Şekil 17: Daver Baba Tekkesi'nden geride kalan ocak kalıntıları.

Şekil 18: Daver Baba Tekkesi'nden geride kalan duvar kalıntıları.

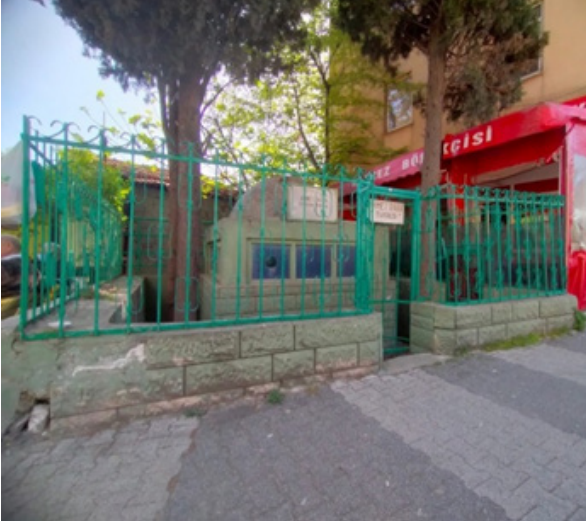
Şekil 19: Daver Baba Tekkesi'nden geride kalan kalıntılar.

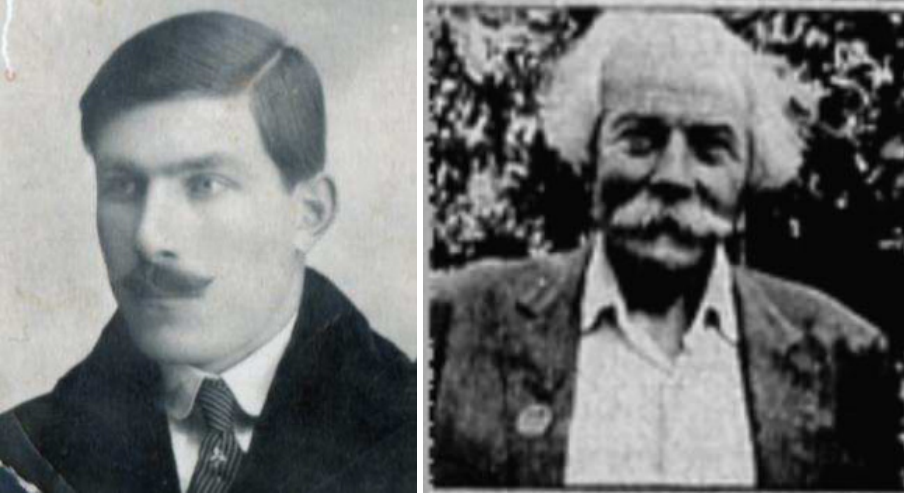
Şekil 20: Daver Baba, Kerime Hatun ve 8 şehidin mezarlarına günümüzde konulan mezar taşı ve tekleden geri kalanlar.

Şekil 21: Daver Baba Tekkesi yakınında bulunan tarihi ayazma.

Şekil 22: Başibüyük semti muhtarlığı karşısında Ahmet Baba Türbesi.

Şekil 23: Başibüyük Dergâhı postnişini Adanalı Ekrem Ramazanoğlu Halifebaba'nın gençlik ve yaşlılık resmi (Sümbül, 2012; Güney Haber Gazetesi, 1980).